

Plinacro – mješoviti operator plinskog sustava: mogućnosti i izazovi

**(izlaganje predsjednika Uprave Plinacra Branka Radoševića
na otvorenju XXIV. međunarodnih susreta stručnjaka za plin,
Opatija, 6. svibnja 2009. godine)**

Plinacro d.o.o., operator plinskoga transportnog sustava Republike Hrvatske, uz uspješno obavljanje svoje osnovne djelatnosti – transporta prirodnog plina transportnim sustavom Republike Hrvatske, intenzivno gradi infrastrukturu koja će omogućiti dugoročnu i stabilnu opskrbu prirodnim plinom. Realizacijom *razvojnih planova tvrtke Plinacro* nakon 2011. godine, najveći dio područja Republike Hrvatske bit će pokriven visokotlačnim plinskim transportnim sustavom.

Radi dugoročne sigurnosti dobave prirodnog plina, Republika Hrvatska - usprkos zasad još izuzetnoj, vlastitoj proizvodnji prirodnog plina i uglavnom pouzdanom uvozu ruskog plina - razvija projekte čija će realizacija omogućiti diverzifikaciju dobavnih pravaca, kao i dobavu plina iz novih izvora. Ostvarenje ovih ciljeva postavljeno je na strateški najvišu razinu tvrtke. Stoga je Plinacro dizajnirao i razvija svoj transportni sustav tako da može biti povezan i uključen u mrežu međunarodnih plinovoda, a ponajprije onih koji osiguravaju diverzifikaciju dobave i tranzit plina za susjedne zemlje.

Upravo ti, novi dobavno-tranzitni projekti otvorit će i nove razvojne mogućnosti visokotlačnoga transportnog sustava te stvoriti uvjete za nastanak regionalnoga plinskog raskrižja. Time će se postići izuzetna energetska sigurnost hrvatskog tržišta, ali i strateški iskorak unutar regije, i to u gotovo svim segmentima poslovanja s prirodnim plinom: proizvodnji, dobavi, tranzitu, skladištenju, trgovini i opskrbi te ojačati kako gospodarska tako i politička pozicija Republike Hrvatske.

Jasno je da ispunjenje tako visoke, gotovo potpune teritorijalne pokrivenosti visokotlačnim plinskim sustavom nije dovoljan preduvjet za sveobuhvatnu plinifikaciju Republike Hrvatske, nego plinski sustav kao cjelina mora jamčiti uvjete za dugoročnu, pouzdanu i sigurnu opskrbu prirodnim plinom.

Plinacro danas posluje u skladu s hrvatskim i europskim propisima koji transporteru plina određuju ulogu operatora transportnog sustava, kao pravne osobe nadležne za transport i tranzit plina, uravnoteženje količina plina u sustavu, održavanje i razvoj transportnog sustava radi povezivanja s drugim sustavima te osiguranje dugoročne sposobnosti sustava da udovolji zahtjevima za transportom plina.

Reformom energetskega sektora u duhu uredbâ EU-a i liberalizacijom tržišta prirodnog plina omogućava se izbor opskrbljivača plinom te pristup transportnom sustavu postojećim i novim korisnicima. Plinacro prati i aktivno sudjeluje u pripremi novog paketa uredbâ EU-a i priprema se za prilagođavanje tim normama.

Sve to potvrđuje Plinacro d.o.o. kao vodeći, stabilan i pouzdan subjekt hrvatskog energetskega sustava.

Hrvatska je primijenila paket uredbâ EU-a, ali nije potpuno razdvojila sve energetske djelatnosti u sektoru prirodnog plina. Transport plina izdvojen je u zasebno trgovačko društvo Plinacro d.o.o., a posljedica toga jest razvoj djelatnosti transporta plina i transportnog sustava u skladu s programom provedbe Strategije energetskega razvitka Republike Hrvatske. Druge djelatnosti – koje se kao sporedne nisu izdvojile i organizirale, nego su ostale unutar ostalih energetskega opcija – nisu ispunile Strategijom predviđene obveze. Tako organiziran plinski sektor nije mogao dati zadovoljavajući odgovor na postavljenu zadaću. Prirodni plin kao energent i plinsko poslovanje kao energetskega sektor nisu se mogli nositi s puno bolje organiziranim sektorima energenata poput nafte, ugljena i električne energije pa je došlo do stagnacije u razvoju plinskog sektora. Proizvodnja opada, istraživanja nema, dodatne količine plina nisu ugovorene, novi skladišni kapaciteti nisu izgrađeni, distribucija nije razvijena, novih tržišnih subjekata nema, a zakonska regulativa koja bi bila prilagođena novim okolnostima nije napravljena. Resorno ministarstvo pokušalo je urediti odnose između energetskega subjekata, ali kako se radi o trgovačkim društvima u različitoj vlasničkoj strukturi, to realno nije bilo moguće. Sve manjkavosti plinskog sustava Republike Hrvatske naposljetku su došle do izražaja tijekom rusko–ukrajinskog sukoba i prekida isporuke ruskog plina kad je Hrvatska, usprkos slobodnim dobavnim kapacitetima, znatnoj domaćoj proizvodnji i skladišnim zalihama, uvela čak VI. stupanj redukcije isporuke plina.

Liberalizacija tržišta podrazumijeva poslovanje prema pravilima tržišnih načela, koja su često u suprotnosti s komocijom i sigurnosti. Razvijena tržišta imaju jaka sredstva osiguranja koja jamče korektno poslovno ponašanje i ispunjenje preuzetih obveza. Ponajprije, sustav se temelji na dostatnim količinama koje su dostupne tržištu. Naravno, takva sigurnost ima svoju cijenu koju je kupac spreman i platiti. Druga opcija temelji se na redukcijama, monopolu i ucjeni.

Cijene energenata trebaju biti oslobođene administrativnog određivanja, a posebice s osnove socijalne komponente kojom se štiti samo dio građanstva. U slučaju plina kao energenta time se diskriminiraju oni koji nemaju mogućnost njegova korištenja, a onima koji ga koriste šalje se kriva poruka da je plin jeftin pa se može neracionalno koristiti. Tržišni princip treba omogućiti plinu da se na tržišnim osnovama nosi sa svojim konkurentima jer će se jedino tako dugoročno razviti plinski sustav i omogućiti korištenje plina svima onima koji to procijene ekonomski i ekološki prihvatljivim.

Sve to nameće odgovor o potrebi boljeg organiziranja i povezivanja energetske subjekata u sektoru prirodnog plina, odnosno integriranja energetske subjekata u plinskom sektoru, a kako bi se moglo bolje planirati, koordinirati i realizirati zacrtanu Strategiju te odgovoriti izazovima i zahtjevima tržišta i kako bi plin kao energent dobio mogućnost da konkurira drugim energetske opcijama. Velike plinske kompanije i ranije su se protivile uredbama EU-a, čije nove smjernice potvrđuju ispravnost takvog stava te sad upućuju na nužnost integriranja energetske subjekata radi cjelovitog zadovoljavanja potreba za plinom kao energentom.

I europske uredbe i Pravilnik o organizaciji tržišta plina RH nameću visoki stupanj odgovornosti operatorima sustava, a kako bi se održala stabilnost sustava te zadovoljili svi tehnički, tehnološki i ugovorni uvjeti. Hrvatska raspolaže sa samo jednim podzemnim skladištem plina koje je poslovalo unutar INE d.d i koje je upravo organizirano kao društvo Podzemno skladište plina d.o.o. Podzemno skladište ima višestruku ulogu u plinskom sustavu, a posebice pri uravnoteženju plinskog sustava. Plinacro je, stjecanjem 100%-tnog vlasništva nad društvom Podzemno skladište plina d.o.o., preuzeo upravljanje društvom čija je djelatnost skladištenje prirodnog plina u podzemnom skladištu Okoli, kao i zadaću daljnjeg razvoja skladišnih kapaciteta i skladišnog poslovanja.

Kupnjom tvrtke Podzemno skladište plina d.o.o. Plinacro je napravio prve korake prema integriranju energetskih subjekata plinskog sektora. Time je Plinacro postao mješoviti operator plinskog sustava Republike Hrvatske.

Logična je i racionalna odluka da podzemno skladište plina bude sastavni dio cjelovite nacionalne plinske infrastrukture. Logično je i racionalno da tvrtka Plinacro, koja je već organizirana i ustrojena kao operator plinskoga transportnog sustava, bude poslovni subjekt koji će integrirati sadašnju i buduću plinsku infrastrukturu od nacionalnog interesa za Republiku Hrvatsku. Stoga buduća organizacija tržišta plinom Republike Hrvatske mora uvažiti sve specifičnosti sustava, veličinu tržišta, tržišna načela i zakonsku regulativu, a kako bi energetski subjekti mogli izvršiti preuzete obveze, pronaći svoj interes te razviti sustav u cilju sigurne i pouzdane opskrbe plinom potrošača u Republici Hrvatskoj.

Zakonska regulativa treba omogućiti samostalan i slobodan razvoj energetskih djelatnosti na principima poduzetništva i tržišne ekonomije, a uvjeren sam da su energetski subjekti u plinskom sektoru Republike Hrvatske i više nego dovoljno sposobni da se sami, bez ičije «pomoći» nose s izazovima tržišta.